

5. *Νάκας Θ., Γαβριηλίδου Ζ.* Δημοσιογραφία και Νεολογία / Θ. Νάκας, Ζ. Γαβριηλίδου. – Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2005. – 368 σ.

6. *Ξυδόπουλος Γιώργος Ι.* Εισαγωγή στην ανάλυση της λέξης και του λεξικού / Γ.Ι. Ξυδόπουλος // Λεξικολογία. – Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2008. – 380 σ.

7. *Τομπαϊδης Δ.* Λεξιλογικά της Νέας Ελληνικής / Δ. Τομπαϊδης. – Αθήνα: Εκδόσεις Επικαιρότητα, 1998. – 241 σ.

Стаття надійшла до редакції 25.10.13.

Πιχακχί Ε.Β., асп.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

КОРПУС ЛЕКСИЧЕСКИХ АРХАИЗМОВ И НЕОЛОГИЗМОВ ГРЕЧЕСКОГО ЯЗЫКА

В статье проведены параллели в исследовании архаизмов и неологизмов греческого языка, которые играют важную роль в организации лексической системы греческого языка, составляют значительную часть словарного состава языка и способствуют его обновлению.

Ключевые слова: историческое изменение, словарный состав, архаизм, неологизм, корпус архаизмов, корпус неологизмов.

Pichakhchy O.V., PhD student,

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

PROBLEMS OF ARCHAISMS AND NEOLOGISMS RESEARCH IN THE GREEK LANGUAGE

The article reviews the problems of historical change in language, indicates the parallels in the investigation of archaisms and neologisms of the Greek language, which fulfill an important role in the lexical system of the Greek language, keep forming part of vocabulary, contribute its renewal.

Keywords: historical change, vocabulary, archaism, neologism, archaisms' corpus, neologisms' corpus.

УДК 81'255.4=111=112.2:82.31

Плющ Б., асп.,

Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

СТИЛЬОТВОРЧІ ЗАСОБИ (РЕАЛІЇ ТА АЛЮЗІЯ) РОМАНУ І. БАГРЯНОГО “ТИГРОЛОВИ” ТА

СПЕЦИФІКА ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ТА НЕПРЯМОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДАХ

У цій статті, спираючись на комплексний зіставний аналіз, розглянуто особливості відтворення окремих рис ідіостилю І.Багряного у прямому англомовному та непрямому німецькомовному перекладах його роману “Тигролови”.

Ключові слова: *непрямий переклад, реалії, алюзія, ідіостиль.*

Мета дослідження полягає в аналізі відтворення реалій та алюзій в англомовному та здійсненому з нього німецькомовному перекладах роману Івана Багряного “Тигролови” як яскравих складників ідіостилю письменника. **Завдання:** визначити роль реалій та алюзій у романі; визначити ступінь та повноту їх відтворення у непрямому перекладі; визначити вплив непрямого перекладу на відтворення ідіостилю автора. **Актуальність** статті зумовлена практичним і теоретичним зацікавленням сучасних перекладознавців труднощами перекладу індивідуальної авторської поетики в художньому тексті та браком наукових досліджень у галузі непрямого перекладу. **Новизна** статті полягає у розгляді німецькомовного перекладу роману Івана Багряного “Тигролови”, здійсненого з його англомовного перекладу, з позиції відтворення у ньому головних естетичних і змістових складників роману та ідіостилю письменника.

На зворотному боці обкладинки німецькомовного видання “Тигроловів” за 1963 рік (“Das Gesetz der Taiga”, Verlag Styria, Köln Graz) надруковано цитату з одного із найбільших і найвпливовіших часописів Америки “New York Herald Tribune”. Це уривок з рецензії американського письменника, літературного критика і професора університету Маямі Вальтера Гавінкгорста (Walter Havinghurst), в якому він пише, що “Тигролови” – це “безпосередній і захопливий роман про життя на межі сваволі, небезпеки й смерті... про досягнення політичної свободи. Це роман про лицарство та сміливість – несподівані теми для нашої незугарної літератури (переклад наш. – Б.П.)” [Bahriany 1963]. Аби донести ці теми до іншомовної аудиторії, письменник дбав про переклади роману іншими мовами і дуже тішився кожним новим виданням, про що свідчать рядки з його листів до свого друга Д. Завертайла : “З перекладом справа посувається вперед і я вже ці засоби пускаю в рух. А душа завмирає, – як воно пощастить з тим

перекладом” (від 17.5.1962). У тому ж таки листі письменник пише, що найбільшою проблемою при перекладі твору став переклад реалій: “Перекладачі зовсім не розуміють багатьох слів та понять з української підсоветської термінології, отих специфічно підсоветських слів і понять, а без них книга не матиме того колориту, який вона має в оригіналі”. Саме це твердження письменника спонукало нас до дослідження того, наскільки вдало реалії роману “Тигролови” були відтворені у його англломовному та непрямому німецькомовному перекладах.

Проблема реалій уже тривалий час посідає одне з провідних місць у перекладознавстві і, за визначенням Л.В. Коломієць, належить до основних проблем українсько-англійського художнього перекладу [Коломієць 2002, с. 119]. Саме вони є життєдайними джерелами творення колориту, етноспецифіки, атмосфери та неповторності художнього твору. Реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких уміщує (у плані бінарного зіставлення) традиційно закріпленій за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови-сприймача [Зорівчак 1989, с. 58]. Р.Зорівчак вважає, що “до реалій слід відносити не лише слова й словосполучення на рівні мовлення, а й фразеологізми, що за семантикою є історичні, побутові чи етнографічні реалії, автоматизовані звороти, діалектизми тощо” [Зорівчак 1989, с. 61]. Фразеологізми і реалії висувують перед перекладачем проблему вибору, а саме вибору найкращого способу їх передачі цільовою мовою.

Залежно від результатів цього вибору можна визначити, який переклад перед нами – академічний чи популярний. За визначенням Л.В. Коломієць, “ідеальним прагненням академічного перекладу є досягнення максимальної точності в передачі історичних, культурних, індивідуально-авторських особливостей оригіналу, тож найімовірніше, що такий переклад міститиме транслітеровані реалії у супроводі винесеного за межі тексту коментаря до них у вигляді посторінкових або зведених приміток”, а “популярний переклад широко спирається на способи адаптації, наближеної передачі реалій та опису і майже не використовує способу транслітерації з супровідною виноскою” [Коломієць 2002, с. 121]. Досліджуючи шляхи відтворення реалій, обрані професором Ю. Луцьким (переклад англійською) та Маргаретою фон Кес (переклад німецькою), переконуємося, що в обох випадках перед нами популярний переклад. Розгляньмо приклади:

1. ...Інженери і авіатори, ударники і літунни, партробітники і туристи, колгоспні колективізатори і радгоспні бюрократи, раціоналізатори й індустріальні авантюристи, прокурори і розтратники, потенціальні злодії й імпотентні фарисеї...[Багрянний 2011, с. 17].

1.1. *Engineers and aviators, Stakhanovites, airmen, party workers and tourists, collectivizers of Kolhozes and Sovkhozes, bureaucrats, efficiency men and industrial hucksters, directors and camouflaged adventurers, lawyers and spend thrifts, potential thieves and impotent Pharises...*[Bahriany 1954, с. 24].

1.2. *Da sass der Ingenieur neben dem Flieger und dem Stachanowarbeiter, der Parteimann neben dem Kolchosen-Organisator oder dem Fabriksdirektor, der Flugzeugkonstrukteur neben dem Touristen, dem Beamten, dem Rechtsanwalt, verkappte Abenteuerer, Gelegenheitsdiebe und Schmuggler, Bürokratenseelen und Pharisder...*[Bahriany 1963, с.18].

У прикладі 1 наведено уривок з опису пасажирів “найліпшого і наймодернішого експресу в СРСР”, який безумовно є контрастом до попередньо змальованого письменником “ешелону смерті”, ущерть набитого каторжниками (з якого протагоністові роману вдалося втекти). Цей опис пасажирського складу рясніє реаліями тогочасної “підсовєтської” дійсності: **ударники, партробітники, колгоспні колективізатори, радгоспні бюрократи, партстаж**. З прикладів 1.1. і 1.2. бачимо, що для їхнього відтворення в перекладі вдавалися до різних способів. Реалія **ударник** походить від виразу “ударный труд” і позначає робітника з найвищими показниками продуктивності. Цей термін зародився, як відомо, в роки перших п’ятирічок. В англomовному перекладі, як і в німецькомовному, **ударник** перекладено як **Stakhanovite** (1.2.: **Stachanowarbeiter**), що безумовно відтворює семантико-стилістичну функцію реалії, водночас роблячи її зрозумілою для культури-сприймача. Адже *Стахановський рух (1935)*, започаткований радянським шахтарем О.Г.Стахановим, став незмінним атрибутом радянської робітничої дійсності та відомим явищем навіть за межами СРСР. В електронному словнику Merriam-Webster знаходимо таке визначення **Stakhanovite**: “радянський робітник, який заслужив відзнаку та окремі привілеї за наднормові показники своєї виробничої діяльності (переклад наш. – Б.П.)” [10]. Тож бачимо, що при перекладі цієї реалії перекладачі вдалися до адаптації, як і належить при популярному перекладі. Однак ця адаптація має досить суперечливу природу, якщо зважати на те, що в Австрії,

наприклад, роман було рекомендовано до читання для молоді, якій ім'я Стаханова й усі пов'язані з ним поняття могли ні про що не говорити. Що ж стосується відтворення решти реалій-термінів радянської дійсності, то деякі терміни, пов'язані з *партією/ партійністю*, було транслітеровано також без супровідних виносок чи пояснень (*парпробітнику* – *party workers/ Parteimann, партстаж* – *Party status/Parteifunktion*), що не має негативних наслідків для їхнього розуміння чи сприйняття. Однак із деякими реаліями знову виникла плутанина. Скажімо, *колгоспні колективізатори і радгоспні бюрократи* в англomовному перекладі стали *колективізаторами Колхозів та Радгоспів і бюрократами (collectivizers of Kolhozes and Sovkhozes, bureaucrats)*. Подібне відтворення свідчить про дещо хибне розуміння наведених реалій перекладачем. Адже різниця між радгоспами та колгоспами полягає у тому, що *колгосп* – це кооперативне об'єднання селян (створене за їхній кошт), тоді як *радгосп* – державне підприємство (з найманими працівниками). Тож розмежування понять *радгосп* і *бюрократи*, які в оригіналі об'єднані в словосполучення, абсолютно не виправдовує себе у перекладі. Крім того, знову виникає питання, наскільки зрозумілими для цільової аудиторії є поняття *радгосп* і *колгосп*. У німецькомовному непрямому перекладі бачимо *організаторів колхозів (Kolchosen-Organisator)* та ледве знаходимо (через зміну порядку однорідних членів речення) цікавий відповідник *радгоспним бюрократам*, а саме *бюрократичні душі (Bürokratenseelen)*, *радгоспи* ж взагалі вилучено. Для сприйняття тексту “молодіжною” аудиторією тогочасної Австрії ця втрата, вочевидь, не є істотною, однак це зовсім не означає, що вона не має значення для відтворення твору та ідіостилі письменника. Адже, якби перекладачі мали волю вирішувати доцільність наявності тих чи інших елементів у творах, результати їхньої роботи вже не мали б права називатися *перекладами*.

Отже, із розглянутих прикладів 1., 1.1. та 1.2. можемо зробити висновок, що з метою створення перекладу, який легко сприйматиметься молодою аудиторією, перекладачі вдаються до пошуку ситуативних відповідників (спосіб, який сприяє досягненню зазначеної мети) та транслітерацій без пояснень і супутніх виносок, що ускладнює розуміння деяких фрагментів твору й не відповідає критеріям популярного перекладу. Аби з'ясувати, який із зазначених способів відтворення реалій переважає в англomовному та німецькомовному перекладах роману

“Тигролови”, а також можливі інші шляхи передачі реалій, розглянемо такі приклади:

2...I літні **“відповідальні” панії**, і ексцентричні, але так само **“відповідальні” панни**, чи то пак **“товаришки” пані** і **“товаришки” панни** з коханцями й без коханців, з портфелями і без, з партстажем і без...[Багряний 2011, с. 17].

2.1. ...and **“responsible matrons”** and eccentric but equally responsible **“lady comrades”**, with lovers and without lovers, with briefcases and without, with and without Party status...[Bahriany 1954, с. 24].

2.2. ...es gab **“verantwortliche”**, d.h. mit staatswichtigen Aufgaben betraute **“Genossinnen”** älterer and jüngerer Jahrgänge, mit und ohne Liebhaber, industrielle Grossunternehmer und Kleinkrömer, Leute mit und ohne Aktentasche, mit und ohne Parteifunktion...[Bahriany 1963, с. 18].

Цікавість прикладу 2 полягає у тому, що письменник вдало поєднує радянські реалії з реаліями української культури (**панни**, **панії**), а саме **“товаришки” панни** та **“товаришки” панії**. Слово **товаришки** недарма стоїть у лапках, адже це переклад радянського звернення **“товарищи”**, який у поєднанні зі шляхетними українськими формами звернення до жінки (пані – заміжньої, панна – незаміжньої) набуває комічного ефекту. Причому натрапляємо на ці словосполучення у паралельних конструкціях: **“відповідальні” панії**, і ексцентричні, але так само **“відповідальні” панни**, чи то так **“товаришки” пані** і **“товаришки” панни**. Слова **відповідальні** та **товаришки** насправді стосуються популярного радянського словосполучення **“ответственный товарищ”**. Розбиваючи його на окремі частини, перекладаючи та сполучаючи зі справжніми українськими реаліями **панна** та **пані** і створюючи таким чином комічний ефект, письменник іронізує над радянською дійсністю. Отже, реалії виступають інструментами творення однієї із провідних рис ідіостилю І. Багряного – іронії. У прикладі 2.2 бачимо, що при перекладі українських реалій **пані** та **панна** перекладач використовує методи уподібнення, за класифікацією способів трансляційного перейменування реалій Р.П. Зорівчак [Зорівчак 1989, с. 135], тобто відтворення їх за допомогою аналога-реалії мови-приймача (**matron** – заміжня жінка) та пошуку ситуативного відповідника (**lady** – на позначення дівчини, незаміжньої жінки). До обох реалій у перекладі додається прикметник **responsible** (відповідальний), що не викликає жодних оригінальних асоціацій, більше того – додавання слова **товариш** (**comrade**) до **lady** не є зрозумілим для читача, бо аж ніяк не відтворює радянської реалії **“товарищ”**, хіба що дає хибну

(відсутню в оригіналі) інформацію про характер стосунків між молодими дівчатами (нібито вони друзі, товариші між собою). Однак, чи можливо було відтворити це “сплетіння” реалій і водночас іронію, яку вони створюють? Відповідь знаходимо у прикладі 2.2. Перекладачка почасти відтворює його калькою *“verantwortliche Genossinnen”* (відповідальні товаришки), додаючи пояснення до прикметника *відповідальний (“verantwortliche”, d.h. mit staatswichtigen Aufgaben betraute “Genossinnen” älterer and jüngerer Jahrgänge* – тобто такі товаришки старшого та молодшого віку, яким довірили державні завдання). *Genossin* – термін, що позначає жінку-члена партії / товаришку, який є прямим відповідником оригінальної реалії (метод уподібнення). Його існування в німецькій мові та відсутність в англійській (саме з конотацією марксистської ідеології) безумовно зумовлені різним історичним та ідеологічним тлом (існування НДР тощо). Отже, спостерігаємо дію факторів часу та місця, за класифікацією позамовних чинників перекладу К. Райс, і це зайве підтвердження того, що “мова – живий організм, який постійно змінюється і який формують особливі обставини (переклад наш. – Б.П.)” [Reiss 2000, с. 71]. Приклад 2.2 демонструє, що попри втрату паралельних конструкцій та поєднання справжніх українських реалій із радянськими (*панни* та *пані* втрачено у перекладі через опис їх як товаришок старшого й молодшого віку), у непрямому німецькомовному перекладі відтворено (!) іронію, притаманну оригіналові (завдяки наявності у цільовій мові семантико-стилістичного відповідника реалії) та втрачено в англломовному перекладі. Таким чином, непрямий переклад виявляється у цьому випадку ближчим до оригіналу. Подібні приклади є поодинокими й потверджують потенціал деяких перекладачів (які здійснюють непрямі переклади) до створення якісних прямих перекладів, а також могутній вплив факторів часу та місця, що здатний як наближати (у випадку німецькомовного перекладу українсько-радянських реалій), так і віддаляти (англломовний переклад українсько-радянських реалій) переклади від оригіналу.

Отже, приклади 2., 2.1. і 2.2. засвідчують визначальну роль реалій як “стильотворчих засобів” [Зорівчак 1989, с. 84], що сприяють не лише створенню національного колориту твору, а й виступають інструментами для творення основних рис ідіостилю автора (іронії у романі “Тигролови”). Задля їхнього відтворення в англломовному та німецькомовному перекладах, крім способу пошуку ситуативного відповідника, було використано й метод

уподібнення, що якнайкраще відтворює реалії і сприяє виконанню їхніх семантико-стилістичних функцій у тексті цільовою мовою.

Щодо випадків усунення реалій з тексту цільовою мовою, то на подібні приклади натрапляємо у перекладах здебільше там, де реалії не виконують значних семантико-синтаксичних функцій:

3. *Зі сміхом і жартами, з частушками та з “шірака страна моя родная”, а ще більше – просто з виском і галасом...*[Багрянний 2011, с. 23].

3.1. ... *there was laughter and jokes, ribald singing at the tops of their voices “Long and wide is my native land”* [Bahriany1954, 32].

3.2. ...*und unter Lachen und fröhlichen Spässen...sangen sie aus vollem Halse: “Weit und gross ist mein Vaterland...”* [Bahriany 1963, с. 24].

Реалію *частушки* (популярний жанр російської народної словесно-музичної творчості др. пол. XIX – XX ст. [5]) із прикладу 3 в англомовному (приклад 3.1.) та німецькомовному (приклад 3.2.) перекладах не відтворено. Проте її втрата у перекладі не може вважатися істотною, бо перед нами цілий перелік дій (жарти, пісні), який надає вичерпне уявлення про все, що відбувається. Транслітерація, яку поза всяким сумнівом довелося б пояснювати, у цьому випадку була б недоречною і лише зайвий раз відволікала б увагу читача. Чого не скажеш про іншу реалію – “*Песня о Родине*”. Слова “*шірака страна моя родная*” є алюзією на відому патріотичну радянську пісню, написану В. Лебедевим-Кумачом і І. Дунаєвським до фільму “Цирк” (1936). Письменник використовує графон для передачі російської фонетики українською мовою (ефект іронії), що неможливо відобразити в перекладі. На думку А. Лефевра, “найвигідніше рішення стосовно відтворення іншомовних слів у тексті, аби ефекту, якого ними намагався створити письменник, було досягнуто – залишити їх неперекладеними і додати переклад у дужках (переклад наш. – Б.П.)” [Lefevere 1994, с. 29]. Натомість у прикладах 3.1 і 3.2 бачимо дослівний переклад слів із пісні без жодних супровідних посилань на пісню чи додаткових пояснень, що може бути виправдано лише у випадку німецькомовного перекладу (її з 1936 року виконував німецькою мовою німецький актор, режисер та співак Ернст Буш [Bush 1936, с. 6]).

Отже, можемо зазначити, що попри орієнтацію на читацький загал та прагнення створити популярний переклад, перш ніж усувати реалію з тексту мови-приймача, перекладачеві слід добре

проаналізувати інтенцію автора та можливі стильотворчі функції реалії у тексті.

Німецький перекладознавець К. Райс, яка пов'язує реалії з факторами місця (за її класифікацією *позамовних чинників перекладу*), навіть не припускає можливості вилучення реалій у перекладі, адже “до факторів місця входять переважно всі факти та риси країни і культури мови-джерела”, виразниками яких є реалії. Вона зазначає, що “істинними способами подолання труднощів, пов'язаних із ними, є: 1) запозичені слова; 2) калькування чи запозичені утворення (формування нових слів у цільовій мові); 3) використання іншомовного вислову та додавання пояснення у виносці; 4) пояснювальний переклад (переклад наш. – *Б.П.*)” [Reiss 2000, с. 76]. Із розглянутих прикладів бачимо, що із запропонованих чотирьох способів відтворення реалій у тексті іншою мовою перекладачі роману “Тигролови” здебільшого віддають перевагу калькуванню (приклад 1., 1.1., 1.2.) та пояснювальному перекладу:

4. До салон-вагона зайшло двоє в гумових плащах, в елегантних хромових чоботях і в узбецьких – таких модних влітку – *тюбетейках* [Багрянний 2011, с. 34].

4.1. *Two men dressed in rubber coats, elegant chrome leather boots and Uzbek skullcap, so popular in summer, entered the dining car* [Bahriany 1954, 40].

4.2. *Zwei Männer in Regenmänteln, Chromlederstiefeln und der im Sommer beliebten Tjubetejka¹⁵ betraten nun den Speisewagen. ¹⁵Tjubetejka ist eine kleine Sommermütze, nicht größer als eine Untertasse, die in Mittelasien, in Usbekistan und Tadschikistan, zum Schutz gegen die Sonne auf dem Scheitel getragen wird. Sie wurde später Mode in der ganzen Sowjet-Union.* [Bahriany 1963, с 31, 252].

У прикладі 4.1 бачимо пояснювальний переклад реалії (*Uzbek skullcap*, skullcap – *маленька шапочка, може перекладатися як куна, ярмулка, тюбетейка тощо*), тоді як приклад 4.2 ілюструє використання іншомовного вислову (транслітерацію) з поданням пояснення у виносці (¹⁵Тюбетейка – *маленький літня шапка, не більша за блюдечко, яку носять на маківці у Середній Азії, в Узбекистані й Таджикистані для захисту від сонця. Була надзвичайно модною в Радянському Союзі*). Пояснювальний переклад (або дескриптивна перифраза [Зорівчак 1989, с. 109]) має перевагу при відтворенні реалій, адже не змушує читача переривати читання і шукати пояснення наприкінці сторінки чи

книги. Відомий британський перекладознавець та професор з перекладознавства П.Ньюмарк стверджує, що багато “культурних слів” (“cultural words” – термін, яким П.Ньюмарк позначає реалії) варто перекладати “відповідним дескриптивно-функціональним еквівалентом (переклад наш. – Б.П.)” [Newmark 1988, с. 95] з метою якомога точнішої передачі їхнього значення. Розглянемо такі приклади дескриптивного перекладу.

5. *Мати в очінку і в рясній стародавній спідниці, посміхаючись несе тарілки в двері...Біля вікна, тримаючи козацьке сідло й ушивальник, зівся і стоїть густобровий, кремезний парубок...* [Багрянний 2011, с. 53].

5.1. *The mother, wearing an old-fashioned married woman's cap and a voluminous skirt came in smiling, carrying some plates...Near the window stood a tall, well-built young man holding a Cossack saddle* [Bahriany 1954, с. 66].

5.2. *Eben kam die Mutter – sie trug die althergebrachte Frauenhaube und einen weiten, faltigen Rock – mit teller zur Тър herein, ein warmes Lächeln auf dem freundlichen Gesicht...Ein hochgewachsener Bursch stand am Fenster mit einem Kosakensattel in der Hand* [Bahriany 1963, с. 58].

У прикладах 5., 5.1. та 5.2. бачимо, що власне українська реалія *очінок* відтворена дескриптивно як в англомовному (*an old-fashioned married woman's cap* – старомодна хустка заміжньої жінки), так і в німецькомовному (*althergebrachte Frauenhaube* – старомодний жіночий чепчик) перекладах. Таке відтворення реалії не спричиняє жодних труднощів при читанні, водночас даючи повне уявлення про зовнішній вигляд героїв (у наведеному прикладі). Інша реалія *ушивальник* (вузький ремінь для зв'язування частин кінського спорядження) – відсутня в обох варіантах перекладу, хоч це не призводить до значної змістової втрати. Реалія ж *козацьке сідло* відтворена за допомогою транслітерації (*Cossack saddle, Kosakensattel*), що у даному випадку не потребує жодних пояснень.

В австрійському виданні роману “Тигролови” (Verlag Styria, 1963) наприкінці книги навіть додано “Пояснювальні малюнки до тексту” (“Erläuternde Zeichnungen zum Text”) [Bahriany 1963, с. 247], де можна знайти зображення та тлумачення транслітерованих назв деталей одягу (ремусів, унтів тощо). Крім того, у книзі окремим розділом додано “Цікаві примітки” (“Wissenswertes Anmerkungen”) [Bahriany 1963, с. 251] з

поясненнями до транслітерованих реалій кожного розділу. Тож недарма І. Багрянний був надзвичайно задоволений з німецькомовного видання свого роману, незважаючи на те, що переклад було зроблено з англomовного тексту.

Отже, на підставі розглянутих прикладів відтворення реалій роману І.Багряного “Тигролови” у його англomовному та непрямому німецькомовному перекладах, можемо дійти висновку, що найчастіше реалії роману були відтворені через ситуативні відповідники, реалії-аналогі мови-приймача (метод уподібнення), дескриптивну перифразу та транслітерацію без пояснення чи супутніх виносков. Перші три способи можна вважати найвдалішими, бо завдяки їм було збережено не лише самі реалії, а й домінантні риси ідіостилу письменника, інструментами творення яких вони є. Транслітерація ж реалій без пояснення іноді спричинилася до плутанини та набуття незрозумілих значень довколишнього цільового тексту. Оригінальні реалії були усунені з тексту цільової мови лише у тих випадках, коли це дозволяв контекст (вони не виконували важливої семантико-стилістичної функції) і коли на заваді їх відтворення були фактори часу та місця (позамовні чинники перекладу). У цілому, доходимо висновку, що реалії є не лише носіями культури та колориту у творі, а й стильотворчими засобами. Отже, від повноти їхнього відтворення в тексті перекладу залежить, чи зможе іноземний читач побачити індивідуальний стиль автора оригінального твору. Вочевидь, це усвідомлював і перекладач роману на англійську мову. Його ретельність у підході до відтворення реалій оригіналу стала сприятливим чинником відповідного відображення реалій у непрямому перекладі німецькою мовою. Більше того, деякі огріхи німецькомов додатовими матеріалами, котрі містять ілюстрації та пояснення тих чи інших реалій оригіналу. Цікавим є також вплив факторів місця та часу, що відіграв значну роль у відтворенні українсько-радянських реалій у непрямому перекладі. Наявність “спільного” радянського минулого України та Німеччини зумовила у деяких випадках достовірніше відображення реалій оригіналу в німецькомовному перекладі, ніж в англomовному, попри те, що перший було здійснено з англійського тексту, а не з оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Багрянний І.* Листування у двох томах. / І.Багрянний, упор. О.Коновал. – К.:Смолоскип, 2002. Том 2(1946-1963). – 2002. – 554 с.

2. Грінченко Б.Д. Словарь української мови (вид. 1907 р. у 4 тт.) / Б.Д.Грінченко. – Київ: Видавництво Академії Наук Української РСР, 1958.

3.Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)/ Р.П.Зорівчак. – Львів: Вид. при Львівському держ. університеті, 1989. – 214 с.

4. Коломієць Л.В. До проблематики та змісту курсу “Українська література в англomовних перекладах”/ Лада Володимирівна Коломієць// Вісник КНУ ім.Т.Шевченка: Іноземна філологія. – 2002. – №32-33. – С.119-123.

5. Чапушки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tolkslovar.ru/ch310.html>; 6. Bush E. Pesna o rodine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.google.com/site/ernstbush/pesni-i-ih-istoria-mp3-file-1/spisok/pesna-o-rodine-1936>;

7. Lefevere A. Translating literature: practice and theory in a comparative literature context / Andre Lefevere. – New York: The Modern Language Association of America, – 1994.– 162p.;

8. Newmark P. A Textbook of Translation / P.Newmark. – New York – London – Toronto – Sydney – Tokyo: Prentice Hall International (UK) Ltd., 1988. – 311p.;

9.Reiss K. Translation Criticism – the Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment. / K.Reiss, tr. by Erroll F. Rhodes. – Manchester: St. Jerome Publishing, UK&Kinderhook (NY), USA, 2000. – 127p.;

10. Stakhanovite [Електронний ресурс]: dictionary. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/stakhanovite>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Багрянний І. Тигролови. / Вид. 3-тє, без змін. – К.: Національний книжковий проєкт, – 2011. – 248с.; 2. Bahriany I. The Hunted and the Hunters./ tr. by George S.N.Luckyi / Ivan Bahriany – Toronto: Burns&MacEACHERN, – 1954. – 270p.; 3. Bahriany I. Das Gesetz der Taiga/Deutsche Bearbeitung von Dr. Margreth von Kees/3 Auflage / Ivan Bahriany. –Köln Graz: Verlag Styria, – 1963. –255S.

Стаття надійшла до редакції 24.10.13.

Плюц Б.О., асп.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

СТИЛЕФОРМИРУЮЩИЕ ПРИЕМЫ (РЕАЛИЯ, АЛЛЮЗИЯ) В РОМАНЕ И. БАГРЯНОГО “ТИГРОЛОВЫ” И СПЕЦИФИКА ИХ

ВОСПРОИЗВЕДЕНИЯ В ПРЯМОМ ПЕРЕВОДЕ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК И НЕПРЯМОМ ПЕРЕВОДЕ НА НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК

В статье, с опорой на комплексный сопоставительный анализ, рассматриваются особенности отображения черт идиостиля И.Багряного в прямом англоязычном и непрямом немецкоязычном переводах его романа “Тигроловы”.

Ключевые слова: *непрямой перевод, реалии, аллюзия, идиостиль.*

Pliushch B., PhD student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv

STYLE SHAPING DEVICES (REALIA, ALLUSION) IN THE NOVEL BY I. BAHRIANY “TYHROLOVY” (“TIGER HUNTERS”) AND THE PECULIARITY OF THEIR RENDERING IN THE DIRECT ENGLISH AND INDIRECT GERMAN TRANSLATIONS

This article deals with the peculiarities of rendering the peculiar features of Ivan Bahriany’s idiostyle in the direct English and indirect German translations of his novel “Tyhrolovy” („Tiger Hunters”).

Keywords: *indirect translation, realia, allusion, idiostyle.*

УДК 81’255: (572.9+61)

Поворознюк Р.В., к.філол.н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЕТНОСПЕЦИФІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕКСТІВ

У статті розглянуто етноспецифічні особливості англомовного інтрапрофесійного й професійно-непрофесійного медичного дискурсу, проаналізовано шляхи їх відтворення.

Ключові слова: *медичний дискурс, інтрапрофесійний медичний дискурс, професійно-непрофесійний медичний дискурс, етноспецифічні особливості перекладу.*

Медичний дискурс є складним багатоаспектним утворенням, що вимагає детального перекладознавчого аналізу як з огляду на універсальність, так і етноспецифічність його складових. Медичні